

- Арабська Демократична Республіка Сахари визнається 54 державами, є членом Африканського союзу. Велика частина заявленої території країни контролюється Марокко.

Таким чином на сьогоднішній день проблема визнання нових держав залишається не тільки правовою, а й політичною проблемою. Феномен невизнаних та частково визнаних держав розширює кордони та потребує регулювання.

Список використаних джерел:

1. Тимченко Л. Д. Міжнародне право : підручник / Л. Д. Тимченко, В. П. Кононенко. – К. : Знання, 2012. – 631 с.
2. Українська електронна бібліотека [Електронний ресурс]: <http://www.info-library.com.ua/books-text-7500.html>
3. Міжамериканській конвенції про права та обов'язки держав від 26 грудня 1933 р.
4. Репецький В. М. Міжнародне публічне право [Електронний ресурс] / Репецький В. М. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1584072046657//pravo/mizhнародne_publichne_pravo_-_repetskiy_v_m
5. Теліпко В. Е., Овчаренко А. С. Міжнародне публічне право [Електронний ресурс]: / Теліпко В. Е., Овчаренко А. С. – Режим доступу: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/26_2-Mizhнародne_publichne_pravo-Telipko2010.pdf
6. Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право : навч. посіб. / Н. В. Пронюк. – 2-ге вид., змін. та допов. – К. : КНТ, 2010. – 344 с.
7. Теленко О. М. Невизнані держави сучасного світу: сутність поняття та проблема визнання / О. М. Теленко // Гілея: науковий вісник. – 2016. – Вип. 105. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_105_85
8. Дахно, І. І. Історія держави і права : навч. посіб. / І. І. Дахно. – К. : ЦУЛ, 2013. – 658 с.
9. Теленко О. М. Особливості функціонування невизнаних держав [Електронний ресурс] / Теленко О. М. – Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/viewFile/331/338>

Дочинець А.М.

студент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

МИРНІ ЗАСОБИ ВИРІШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СПОРІВ

На сучасному етапі розвитку суспільства, у зв'язку з глобалізацією, відносини між державами набули системного характеру, багатоманітності, демократичності. Але між державами та іншими суб'єктами міжнародного

права, все рівно, продовжують виникати спори й конфлікти. Зважаючи на це, існує необхідність в певних засобах їх розв'язання.

Слід зазначити, що чинне міжнародне право не знає немирних засобів врегулювання міжнародних спорів. При врегулюванні спорів за допомогою сили можна говорити або про випадки правомірного застосування сили (наприклад, відповідь на порушення міжнародно-правових зобов'язань) або неправомірного, тобто вчинення правопорушення.

У чинному конституційному міжнародному праві визначення поняття «мирний засіб вирішення міжнародного спору» здійснюється шляхом наведення переліку конкретних мирних засобів або ж зазначається, що це засоби, які виключають застосування примусу в будь-якій формі [1, с. 282]. Міжнародне право надає державам-учасникам спору вільно обирати засоби його вирішення, тобто не зобов'язує держави звертатися до якогось конкретного засобу. Цей принцип закріплено в Статуті ООН та Манільській декларації про мирне вирішення міжнародних спорів 1982 року. Зокрема, відповідно до ч. 1 ст. 33 Статуту ООН сторони, що беруть участь у будь-якому конфлікті, продовження якого могло б загрожувати підтримці міжнародного миру й безпеки, повинні насамперед намагатися вирішити конфлікт шляхом переговорів, обстеження, посередництва, примирення, арбітражу, судового розгляду, звертання до регіональних органів або угод чи інших мирних засобів на власний вибір [2].

Відповідно до положень ст. 5 розділу I Манільської декларації 1982 року, крім засобів вказаних вище, зазначається ще й про інститут «добрих послуг» [3].

Перелік цих засобів не є вичерпним, сторони вправі обирати й інші мирні способи вирішення спорів та розробляти власні процедури, не порушуючи при цьому права та інтереси інших суб'єктів міжнародного права.

У міжнародно-правовій доктрині найпоширенішим є поділ мирних засобів вирішення міжнародних спорів на дипломатичні (політичні) та правові (судові). До дипломатичних належать переговори, добрі послуги, посередництво, обслідування та примирення, до правових – арбітраж і судовий порядок [1, с. 283]. Найпоширенішими є переговори, добрі послуги та посередництво, міжнародний арбітраж.

Переговори – найпоширеніший та найефективніший засіб врегулювання міжнародних спорів, що передбачає установлення контакту й обмін думками між сторонами конфлікту для досягнення консенсусу, ухвалення взаємовигідного рішення, яким усі сторони були би задоволені. У процесі переговорів обмірковуються можливі альтернативні рішення, що вимагають менших витрат і зусиль. При цьому повинна бути зацікавленість самих сторін, оскільки спрямованість на позитивний результат має бути взаємною.

Переговори є надзвичайно гнучким засобом: їх формат, рівень, тривалість та інші параметри можуть бути встановлені для потреб конкретної ситуації, а спори можуть вирішуватися як на підставі чинного міжнародного

права, так і шляхом створення нових норм. Переговори дозволяють усунути небажане втручання третіх сторін у спір. Водночас цей засіб має суттєві недоліки: більш сильна сторона має можливість здійснювати тиск на слабшу сторону; переговори можуть завершитися безрезультатно; досягнута домовленість може бути юридично необов'язковою [1, с. 284].

Добрі послуги та посередництво. Під посередництвом розуміють участь третьої сторони з метою оптимізації процесу пошуку взаємоприйняттого рішення від зародження суперечностей до спалаху конфлікту, під час його найбільшого загострення, а також у постконфліктний період відновлення взаємовигідних відносин. Найближчим до посередництва поняттям є надання добрих послуг. Гаазька конвенція 1907 року про мирне завершення міжнародних зіткнень не вирізняє посередництва і надання добрих послуг, однак Е. Пушмін виділяє три основні критерії, за якими розрізняються ці поняття: спосіб виникнення (згода одного чи обох учасників конфлікту), цілі і завдання, а також практика здійснення [4]. Щоб надавати посередницькі послуги, необхідно заручитися згодою обох конфліктуючих сторін, тоді як добрі послуги можуть надаватися при згоді лише одного учасника конфлікту – третя сторона виступає від його імені, контактуючи з іншим учасником. Посередництво і добрі послуги, як зазначає Е. Пушмін, збігаються за кінцевими цілями – сприяти мирному врегулюванню конфлікту, але відрізняються за найближчими завданнями – що і як робити. Добрі послуги спрямовані до спонукання конфліктуючих сторін розв'язати конфлікт мирними засобами і створення їм умов для цього. Наприклад, той, хто надає добру послугу, може запропонувати свою територію для проведення зустрічей учасників конфлікту або бути своєрідним листоношею, доставляючи повідомлення від одного учасника конфлікту до іншого. Посередництво як своєрідна форма миротворчої діяльності припускає істотнішу участь третьої сторони в урегулюванні конфлікту: посередник не тільки організує переговори, а й бере участь у них, допомагаючи знайти взаємоприйнятні формули вирішення. Отже пропонується розрізняти посередництво й добрі послуги за активністю ролі третьої сторони (посередництво) або, навпаки, пасивністю (надання добрих послуг). На практиці більш поширеним є посередництво.

Міжнародний арбітраж є одним з найдавніших правових засобів мирного вирішення міжнародних спорів, і є органом, який створюється на основі угоди сторін для розв'язання спорів між державами, рішення якого мають для них обов'язкову силу. На відміну від таких способів врегулювання міжнародних спорів, як, наприклад, переговори, примирення, посередництво, міжнародний арбітраж має перевагу, оскільки він не просто встановлює фактичні обставини за суттю спору і розробляє рекомендації з його врегулювання, а й виносить остаточне та обов'язкове для сторін рішення.

У міжнародному праві існують дві форми міжнародного арбітражу:

– арбітраж, створення якого передбачається у міжнародних договорах для вирішення спорів, які виникають при їх виконанні (постійний арбітраж);

– арбітраж, який створюється для вирішення конкретного спору – арбітраж ad hoc, який після виконання своїх функцій припиняє існування [5, с. 6-7].

Окремо слід відзначити Постійну палату третейського суду, засновану згідно з Гаазькими конвенціями про мирне вирішення міжнародних спорів 1899 і 1907 рр. Для спорів, що вирішуються палатою, сторони мають укласти компроміс та обрати арбітрів із переліку осіб, що формуються державами-учасницями Конвенцій.

Підтвердженням того, що дипломатичні засоби поступаються арбітражу є ситуація між Словенією та Хорватією, які не можуть поділити лінію морського кордону у Піранській затоці. 4 листопада 2009 року між Словенією і Хорватією була підписана угода, що дозволяє саме міжнародному арбітражу розв'язати територіальний спір між сторонами. А 23 березня 2010 року Конституційний суд Словенії виніс рішення, яким нівелювало останню перепону для звернення до міжнародного арбітражу, і визнав законною Угоду від 4 листопада 2009 року [6].

Цей приклад яскраво свідчить про безсумнівну перспективність міжнародного арбітражу як мирного засобу вирішення конфліктів і спорів як територіальних, так і будь-яких інших, у всіх сферах міжнародного співробітництва.

Отже, зважаючи на сучасні проблеми та тенденції світового правопорядку, що мають місце розповсюдження засобів масового знищення, гонки озброєнь тощо, керуючись принципом мирного вирішення міжнародних спорів, слід спонукати суб'єктів міжнародного права використовувати мирні засоби для розв'язання міжнародних конфліктів заради підтримання миру, правопорядку та дотримання прав і свобод людини і громадянина у світі.

Список використаних джерел:

1. Міжнародне право: Навч. посібник / За ред.. М. В. Буроменського – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 336 с.

2. Статут ООН від 26.06.1945 за редакцією станом на 16.09.2005) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010/print1487543932096990

3. Манільська декларація про мирне вирішення міжнародних спорів від 15.11.1982 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_568

4. Зовнішня політика України – 2006: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети / За ред. Г. М. Перепелиці. – К. : ВД «Стилос», 2007. – 272 с.

5. Мамон З. Міжнародний арбітраж як засіб мирного вирішення міжнародних спорів // Теорія і практика інтелектуальної власності – 3 / 2010 – УДК 341.63 – С. 3-9.

6. Електронний ресурс – Режим доступу: <https://www.kazan.kp.ru/online/news/637678/>